

Utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji

Vukoja, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:590835>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Lucija Vukoja

Utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji

Diplomski rad

Student/ica:

Lucija Vukoja

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Dražen Cepić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lucija Vukoja**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 8. srpnja 2021.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijska podloga	3
2.1. <i>Obitelj</i>	3
2.2. <i>Obitelj kroz povijest</i>	4
3. Moderna tehnologija	5
3.1. <i>Upotreba moderne tehnologije u svakodnevnicu</i>	5
3.2. <i>Moderna tehnologija i roditelji</i>	6
3.3. <i>Roditeljska kontrola nad korištenjem tehnologije</i>	7
3.4. <i>Povezanost upotrebe digitalne tehnologije i otuđenosti</i>	7
4. Utjecaj tehnologije i medija na obiteljsku komunikaciju	9
5. Metodologija	11
5.1. <i>Cilj istraživanja</i>	11
5.2. <i>Istraživačka pitanja</i>	11
5.3. <i>Metoda istraživanja</i>	11
5.4. <i>Uzorak</i>	12
5.5. <i>Mjesto i vrijeme istraživanja</i>	12
6. Rasprava	13
6.1. <i>Provođenje zajedničkog vremena i korištenje tehnologije</i>	13
6.2. <i>Tehnologija u životu, otežavanje ili olakšavanje života?</i>	16
6.3. <i>Komunikacija roditelja i djece</i>	16
6.4. <i>Utjecaj medijskog sadržaja na svakodnevni život</i>	17
6.5. <i>Život prije moderne tehnologije i sada</i>	18
6.6. <i>Komuniciranje roditelja o sadržaju medija i samoprocjena sposobnosti korištenja tehnologije</i>	19
6.7. <i>Korištenje moderne tehnologije iz perspektive mladih</i>	20
6.8. <i>Komunikacija s roditeljima iz perspektive mladih</i>	21
6.9. <i>Razlike i sličnosti u komunikaciji s prijateljima i roditeljima</i>	22
6.10. <i>Poimanje sebe u svijetu tehnologije</i>	23
7. Zaključak	26
8. Literatura	28

Sažetak

Utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji

Moderna tehnologija alat je koji suvremeno društvo koristi ne samo za zabavu već i za komunikaciju i obrazovanje. Postavlja se pitanje o tome donosi li moć i utjecaj moderne tehnologije i sveprisutna dostupnost pozitivne ili negativne posljedice u različitim aspektima našega života. Posebno zabrinjavajuće područje je dinamika i komunikacija obitelji. S obzirom na navedene razloge, utjecaja i važnosti tehnologije na obiteljsku komunikaciju, provedeno je istraživanje o modernoj tehnologiji i njenom utjecaju na obitelj. Cilj istraživanja je opisati na koji način moderna tehnologija utječe na odnose u obitelji i komunikaciju, te koliko tehnologija utječe na otuđenost mladih. Uzorak je činilo 6 sugovornika i sugovornica, roditelji starosne dobi od 25 godina do 65 godina. Istraživanje je provedeno polustrukturiranim intervjuom, koristeći namjerni uzorak. Intervju se sastojao od 19 pitanja koja su bila podijeljena u tri kategorije, obiteljska komunikacija i tehnologija, povezanost djece i roditelja s medijskom tehnologijom i upotreba tehnologije u obiteljskom životu. Rezultati istraživanja pokazali su razlike u odgovorima sugovornika o korištenju medija i moderne tehnologije. Mlađi ispitanici pokazali su kako više koriste modernu tehnologiju. Očito je da mediji, kao i moderna tehnologija utječu na način na koji se obitelj socijalizira i kao rezultat toga ostavljaju trag na njihove odnose. U konačnici, rezultati su pokazali da se mediji i tehnologija bez sumnje ne mogu svrstati u preciznu skupinu pozitivnih ili negativnih, jer različiti medijski uređaji imaju različite svrhe u obiteljskom životu. Otudenost koja se javlja korištenjem tehnologije postaje dio svakodnevice, mladi su svjesni otuđenosti i pokušavaju pronaći izlaz iz toga.

Ključne riječi: moderna tehnologija, obitelj, mediji, djeca

Summary - The impact of modern technology on family relationships

Modern technology is a tool that modern society uses not only for entertainment but also for communication and education. The question arises as to whether the power and influence of modern technology and the ubiquitous availability of positive or negative consequences in various aspects of our lives. A particularly worrying area is the dynamics and communication of the family. Given the above reasons, the impact and importance of technology on family communication, research was conducted on modern technology and its impact on the family. The aim of the research is to describe how modern technology affects family relationships and communication, and how much technology affects the alienation of young people. The sample consisted of 6 interlocutors, parents aged 25 to 65 years. The research was conducted in a semi-structured interview, using a deliberate sample. The interview consisted of 19 questions that were divided into three categories, family communication and technology, the connection of children and parents with media technology, and the use of technology in family life. The results of the research showed differences in the answers of the interlocutors about the use of media and modern technology. Younger respondents showed that they use modern technology more. It is obvious that the media, as well as modern technology, influence the way the family socializes and as a result leave a mark on their relationships. Ultimately, the results showed that media and technology can undoubtedly not be classified into a precise group of positive or negative, because different media devices have different purposes in family life. The alienation that occurs through the use of technology is becoming part of everyday life, young people are aware of alienation and are trying to find a way out of it.

Keywords: modern technology, family, media, children

1. Uvod

Gotovo sve naše svakodnevne aktivnosti uključuju korištenje nekog medija. Osnovni oblici današnje komunikacije ostvaruju se slanjem poruka putem mobitela, čavrljanjem preko Facebooka ili nekih drugih društvenih mreža, gledanjem omiljenih televizijskih emisija. To isto vrijedi i za djecu, ako ne i više. Ključni razlog zbog kojeg mladi danas provode više vremena koristeći medije i tehnologiju je taj da im se pruža sve veća mogućnost za to. Kućanstva danas posjeduju više televizora i računala, spavaće sobe i automobili opremljeniji su s različitim uređajima, to mogu biti mobilni uređaji ili iPod-i spremni za džepove i svakodnevno korištenje (Rideout i sur, 2010).

Mediji imaju integralnu ulogu u životu djece i posljedično, ostavljaju utjecaj na obiteljski život. Moderna tehnologija olakšava svakodnevni život svakog čovjeka. Moderna tehnologija omogućava komunikaciju između velikog broja ljudi, velikih prostornih razmjera u kratkom vremenskom intervalu. Djeca modernu tehnologiju koriste od samog rođenja, svaki korak se modernom tehnologijom prati i zapisuje, bez obzira na to jesu li osobe upoznate s tim ili ne. Prosječno vrijeme koje djeca od 8 do 18 godina svakodnevno koriste iznosi oko sat i pol, ali se u to vrijeme ne računa rad oko školskih obveza (Rideout i sur, 2010). Hughes i Hans (2001) otkrili su kroz svoja istraživanja da je vjerojatnije da će obitelji s djecom imati računala i pristup Internetu, za razliku od onih bez djece. Ovo je zvučno otkriće s obzirom na to da je računalo glavna atrakcija za mlade ljude i da postoji nekoliko aspekata koji bi mogli doprinijeti vremenu provedenom s modernom tehnologijom.

Jedna od bitnijih stvari kod same moderne tehnologije je učenje kako se istom koristi, kako se stvaraju nove informacije i barata s onim starima na novi način. Iz svega je bitno naučiti kako ne postati ovisan o sadržajima koje nudi moderna tehnologija, kako stvarni svijet ne zamijeniti virtualnim (Ilišin i sur., 2001). Filtracijom stvari koje su dostupne na Internetu, televizijskim sadržajem, društvenim mrežama, aplikacijama poput YouTube, osobe filtriraju svoj interes i reduciraju vrijeme koje provode koristeći tehnologiju i medije.

Televizija, računala i Internet posjeduju potencijal za promicanje neovisnosti i posebnosti, koriste se kao sredstvo za druženje i povezivanje ljudi. Iako se aplikacije poput, Facebooka i Instagrama smatraju "zabavom", oni su također sredstva društvene i komunalne djelatnosti. Jedan primjer može biti ako su obitelj i prijatelji pojedinca na službenom putu ili

osoba studira u drugom gradu, od onog u kojem se živi, oni mogu održavati odnos putem različitih društvenih mreža putem komentara, slika i poruka (Ilišin i sur., 2001).

Korištenje tehnologije uz svoje pozitivne strane stvara i neke osjećaje koji negativno utječu na pojedince u društvu. Pojmovi otuđenja i usamljenosti, postali su dio svakodnevnice o kojima se malo priča, a događaju se u društvu na svakodnevnoj razini. Ti pojmovi dio su socioloških teorija, Marx o otuđenju govori u ekonomskom smislu, ali razvoj medija i tehnologije dovodi do otuđenja u sociološkoj dimenziji. Zbog činjenice da su mladi danas vrlo aktivni na internetu i društvenim mrežama, može se reći da je ono što dovodi do fenomena otuđenosti (Jurčić, 2017).

Iz navedenih razloga u daljnjem prikazu samog rada pokušat će se pojasniti pojmovi obitelji, komunikacije i otuđenosti. Pokušat će se prikazati razvoj moderne tehnologije i njena povezanost s obiteljskim životom. Prikazat će se istraživanje starijih i mlađih osoba i njihovo viđenje i načine upotrebe tehnologije kao i rasprava samih rezultata.

2. Teorijska podloga

2.1. Obitelj

Obitelj posjeduje biološku, zatim ekonomsku i odgojnu funkciju koje se zajedno ostvaruju u društvu. Svaka zadaća obitelji treba se održavati kako bi se obitelj temeljno razvijala. Golubović (1981) ističe kako je obitelj kulturna i društvena jedinica društva, a nakon toga biološka. Obitelj iz tog razloga može biti zasnovana na biološkom srodstvu i bez njega. Postoje obitelji u kojima su djeca posvojena, a tu su i obitelji bez djece. Na potomke u obitelji se prenose osnovni pogledi samog društvenog uvjetovanja i principa društva. Obitelj je najuniverzalnija društvena grupa u kojoj se isprepliću odnosi između članova različitih generacija, čime se stvara osjećaj pripadnosti i zajedništva. Također, ističe se kako je uloga i funkcija obitelji izuzetno kompleksna te objedinjuje razvoj umnih i emocionalnih sposobnosti kod svih osoba.

Kroz istraživanja koja su se provodila, pokazalo se kako je obitelj u modernom društvu u vrtlogu svih stvari koje se nalaze oko nje. Obitelj može imati različite funkcije poput reproduktivne, emocionalne i socijalne. Obitelj je prošla kroz različite procese promjena, prilagođavala se različitim potrebama koje su se događale u društvu. Za razliku od patrijarhalne obitelji današnji tip obitelji uvelike je različit. Osobe dijele poslove u kućanstvu, majka i otac se oboje brinu za kućanstvo i za djecu, za razliku od patrijarhalne obitelji u kojoj je otac imao glavnu, posebice radnu ulogu. Obitelj stvara novi, partnerski odnos, osobe u samom odnosu stvaraju osobni prostor jedinstvenosti i procesa samostalnog ostvarenja (Janković, 2004).

Miliša (2009) ističe kako se obitelj kao društvena pojava promatra kroz različite sociološke, društvene teorije i perspektive. Funkcionalizam je perspektiva koja na obitelj ima pogled kao na važnu društvenu instituciju koja gradi društvenu stabilnost. Obitelj ima određene funkcije isto kao što i članovi obitelji zauzimaju određene uloge u društvu. Postoje četiri osnovne funkcije obitelji, a to su: reproduktivna, obrazovna, ekonomska i seksualna. Roditelji djecu podučavaju društvenim ulogama, poštivanju određenih normi i valjanosti koje djeluju u društvu. Kako bi obitelj mogla funkcionirati, funkcionalisti tvrde kako bi sve uloge trebale biti ravnomjerno raspoređene. Ukoliko otac preuzme brigu za kuću i djecu, majka bi trebala obavljati poslove van kuće i financijski osigurati stabilnost obitelji, a isto tako u obrnutom slučaju. Za funkcionaliste obitelj stvara dobro integrirane članove društva usađivanjem socijalne kulture u odgoj. Kritička teorija na obitelj gleda kao na samostalnu društvenu opciju. Kritička teorija ističe politički i ekonomski kontekst neravnopravnosti u obitelji. Teoretičari

sukoba obitelj također vide kao društveni aranžman koji koristi muškarcima više nego ženama, što muškarcima omogućava održavanje položaja moći (Mataušić, 2002).

Simbolički interakcionisti gledaju na obitelj kao na simbol. Prema njima obitelj je društveno uvjetovana, podložna promjenama. Isto tako s obzirom na to da je simbol, svaka osoba za sebe stvara određene simbole koji ih asociraju na obitelj, na jedinstvo, poput roditelja, braće i sestara i slično. Simbolički interakcionisti smatraju kako svaka osoba u obitelji ima svoju ulogu koju igra prema određenim normama koje se trebaju uvažavati kako bi obitelj funkcionirala. Simbolički interakcionisti tvrde da zajedničke aktivnosti pomažu u stvaranju emocionalnih veza među članovima obitelji te da se brak i obiteljski odnosi temelje na dogovorenim značenjima. Interakcionističke perspektive naglašavaju da obitelji jačaju i pomlađuju veze putem rituala poput obiteljskih obroka i praznika (Janković, 2004).

2.2. Obitelj kroz povijest

Obitelj se kroz povijest izuzetno mijenjala. Na samom početku vladao je patrijarhalan odnos u obitelj, a razvojem industrije i različitim revolucijama došlo je do drugačijih uloga žena u obitelji pa se struktura mijenja. Na početku 19. stoljeća procesi industrijalizacije i urbanizacije uvelike ostavljaju utjecaj na društvo, a time i na obitelj i brak. Stvaraju se razlike uže i šire obitelji, njihove povezanosti i društvene uvjetovanosti. Velika razlika koja se događa je vezana za samo mjesto stanovanja i obavljanja poslova, odnosno zaposlenja. Ljudi se sele iz manjih mjesta u gradove, dolazi do procesa urbanizacije i sve više se obitelj na taj način mijenja. Odnosi postaju drugačiji i ujedno se određene uloge i odnosi mijenjaju. Novi odnosi nisu više strogo pozicionirani ni određeni samim užim društvom (Mataušić, 2002).

3. Moderna tehnologija

Tehnologija i oblici komunikacija su kroz različita razdoblja prolazili preobrazbu. Od spiljskih grafita do prvih pisanih znakova prošlo je više tisuća godina. Johannes Guttenberg zaslužan je za izum tiskarskog stroja koji je olakšao komunikaciju i prijenos vijesti među ljudima. Određene informacije na taj način lakše su pronalazile put do masovnijeg društva. Tiskarski stroj prošao je kroz revoluciju vlastitog unaprjeđenja i kroz određeno vrijeme doveo do današnje tehnologije koja je u upotrebi. Početkom 20. stoljeća pojavljuju se mediji koji su danas u velikoj upotrebi, poput: radia, televizije, i računala (Laniado i Pietra, 2004).

Laniado N. i Pietra G. (2004) napominju kako se u zadnjih 10 godina događaju promjene u izradi tehnoloških uređaja. Tvrtke koje se bave proizvodnjom uređaja svakodnevno imaju nove ideje i na mjesečnoj razini izbacuju nove uređaje koji su moderniji od onih starijih. Time se tehnološke tvrtke međusobno natječu. Za razliku od današnjih modernih uređaja koji stanu u najmanji oblik prijenosnih stvari, prva računala bila su velika poput soba u kojima ljudi borave. Na kraju prošlog stoljeća pojavio se prvi mobilni uređaj.

3.1. Upotreba moderne tehnologije u svakodnevnici

Moderna tehnologija postaje sastavni dio svakodnevnog života. Stvari poput pametnih telefona i računala, televizora i cijele moderne opreme neizostavni su dio svakodnevnog života jedne obitelji. Oni postaju osnovni izvor same komunikacije i pronalaženja novih i potrebnih znanja i informacija. Sve više se susreće pojam provođenja slobodnog vremena ispred računala i mobitela, a time dolazi do zanemarivanja igre i međusobne komunikacije. Mediji i sama moderna tehnologija postaju sve značajniji činitelji u socijalizaciji mladih, pa je iz tog razloga važno istraživati koje vrijednosti oni doista promiču. Doživljaje koje djeca pakupe iz medija dio su njihove svakodnevnice. Masovni mediji ostavljaju različite utjecaje kroz društvene grupe i institucije poput obitelj, škola, prijatelji (Trstenjak, 2006).

Djeca u sve ranijoj dobi imaju pristup modernoj tehnologiji poput televizora, računala, pametnih telefona itd. Preko tih medija ostvaruju komunikaciju i grade svoj identitet. Zato je važna uloga roditelja i poznavanje svih tehnoloških noviteta kako bi bili u jednako upoznati. Zbog užurbanog načina života roditeljska uloga i funkcija ponekad se zamjenjuje s onom tehnološkom. Djeca sve više vremena provode ispred računala i s pametnim mobitelima u rukama, dok roditelji u isto vrijeme moraju odoliti svim privatnim i poslovnim obvezama i iz tog razloga se ne mogu u potpunosti posvetiti djeci (Peruško, 2011).

Prema istraživanju Damić (2019) može se vidjeti kako moderna tehnologija ima veći negativni nego pozitivni utjecaj na samu obitelj, jer je više od 50% roditelja svjesno štetnosti

moderne tehnologije. Roditelji razgovaraju sa svojom djecom o štetnosti i općenitoj upotrebi tehnologije. Djeca imaju ograničeno vrijeme koje provode na pametnim uređajima. Ispitanici ovog istraživanja svakodnevno koriste modernu tehnologiju u svojem kućanstvu, od televizora, računala, tableta i ostalih uređaja. Svjesni su prednosti i mana moderne tehnologije, ali većina roditelja je podijeljena oko toga kakav utjecaj tehnologija ostavlja na samu obitelj i njene funkcije u društvu.

Pozitivni učinci moderne tehnologije ovise o samoj dobi osoba koje ih koriste. Djeca ih posebno koriste za zabavu poput igranja igrice, a kasnije u školskoj dobi za različito e – učenje i sl. Odrasli se mogu podijeliti na one koji su mlađa generacija i na neki način su urođenici tehnologije. Oni malo stariji odrasli spadaju pod tehnološke pridošlice koji su se u nekoj fazi života upoznali s modernom tehnologijom. Odrasli tehnologiju koriste svakodnevno na razini poslovne i privatne komunikacije (Peruško, 2011).

Mediji i tehnologija utječu na oblikovanje samog društva, odnose u obitelji i oblikovanje vlastitih stavova i misli. Mediji postaju sve značajniji činitelji u socijalizaciji mladog naraštaja, pa je važno istraživati koje vrijednosti doista promiču. Doživljaje koje djeca dobivaju iz medija dio su njihove svakodnevnicke. Masovni mediji djeluje i uz druge grupe i institucije kao što su npr. obitelj, škola, prijatelji. Djeca svakodnevno veliki dio svojeg vremena provode uz modernu tehnologiju, na internetskih mrežama, društvenim mrežama pa samim time gube primarne oblike komunikacije i socijalizacije, mijenjaju se odnosi s roditeljima i prijateljima. Svakodnevna komunikacija najviše se ostvaruje preko modernih uređaja (Peruško, 2011).

U današnje vrijeme postoje različiti oblici komunikacije, od tradicionalnih do suvremenih, koji uključuju digitalne tehnologije. Korištenje digitalne tehnologije omogućava unaprjeđivanje u komunikacijskom procesu. *Tatković i sur. (2016)* izdvajaju kako se komunikacija dana odvija više manje licem u lice, a sve više preko moderne tehnologije bez obzira na udaljenost osoba. Digitalni mediji pridonose sagledavanju komunikacije na način da prikazuju tok informacija, istražuju se tijekom komunikacije, njezin utjecaj, povratne informacije i veze između odvojenih cjelina (*Tatković i sur., 2016*).

3.2. Moderna tehnologija i roditelji

Postavlja se pitanje u kolikoj mjeri roditelji tehnologiju i medije koriste kao zamjenu za njihovo prisustvo. Dječje emisije i crtici dostupni su svima, pa na taj način roditelji zaokupiraju djecu dok oni obave određene obveze. Istraživanje provedeno nad roditeljima pokazuje kako vjeruju da su mediji važni elementi za održavanje bliskosti obitelji i nesmetano funkcioniranje

u današnjem vremenu. Načini na koje roditelji koriste medije mogu imati značajan učinak na strukturu i dinamiku obitelji, kao i utjecaj na odnos s njihovom djecom (Farmer i sur., 2002).

Mnogi autori zabrinuti su zbog ideje da roditelji koriste medije kao "dadilju djece". Postaje sve češća praksa da roditelji koriste medije za čuvanje djece. Za vrijeme objeda djeca imaju tehnologiju u rukama, kako u kući tako i izvan nje. To se može vidjeti na brojnim javnim mjestima. Postoji bezbroj članaka koji osporavaju pojam roditelja koji koriste medijske uređaje kao što su televizori, iPhone i iPad kao „dadilje djece“. Čuvanje djece je jedna od najvažnijih funkcija televizije, prema majkama s malom djecom. Drugo istraživanje zaključilo je da su kućanski poslovi primarni motiv majki koje su televiziju koristile kao dadilju. U prosjeku majke tvrde da koriste televiziju kao „dadilju djece“ barem jedan sat dnevno (Farmer i sur., 2002).

3.3. Roditeljska kontrola nad korištenjem tehnologije

Prema novijim pokazateljima, smatra se kako bi roditelji trebali imati utjecaj nad korištenjem televizije, pametnih uređaja i Interneta. Roditelji moraju iz same tehnologije izvući sve pozitivne stvari, trebaju je zajedno s djecom koristiti i pokušavati smanjiti loš utjecaj na djecu i samu obitelj. Prema godinama djeteta roditelji bi trebali odlučiti koliko je vremena potrebno da dijete shvati utjecaj medija, da se vidi koliko dugo je moguće da djeca koriste tu istu tehnologiju. Pri manjem uzrastu djeca sve upijaju od samih medija i tehnologije, a sve više im je ista u potrebi, kako dijete ide prema odrasloj dobi ono samo mora biti svjesno svih utjecaja medija i tehnologije (Mataušić, 2002).

Roditelji bi trebali imati motive i pitanje zbog kojih dijete ima želju upotrijebiti tehnologiju, zašto i koliko žele gledati sadržaj na Internetu i televiziji ili tabletu. Napominje se kako se djeci ne smije sam sadržaj zabraniti, jer samim time dolazi do kontra efekta kada djeca žele isti sadržaj sve više i više. Potrebno je određeno vremensko i tematsko određenje korištenja svih sadržaja, kao kompromis djece i roditelja. Prilikom smještaja samih digitalnih uređaja, potrebno je paziti da sami uređaji nisu u centru samih domova kako se naglasak ne bi stavio na iste već na sam prostor obiteljskog druženja i komunikacije.

3.4. Povezanost upotrebe digitalne tehnologije i otuđenosti

Komunikacija djece i roditelja uvelike je važna i o samom medijskom utjecaju i sadržaju. Korištenje medija i tehnologije je zajednički proces učenja za sve u obitelji. Način na koji roditelji upotrebljuju samu tehnologiju i medije utječe i na djecu, jer su roditelji njih uzor (Berk, 2015). Upotreba medija i moderne tehnologije postaje sociološka tema i predmet brojnih istraživanja. Korištenjem tehnologije i postojanjem virtualnog svijeta korisnici takvog oblika

komunikacije sve više se zatvaraju u sebe i ne osluškuju u potpunosti bit svijetu koji se nalazi oko njih. Sociolog Karl Marx protumačili definira pojam otuđenja. Marx o ovom pojmu govori u ekonomskom smislu, ali njegova definicija može se tumačiti danas u sociološkim i kulturnim pojavama. Ljudi su aktivni korisnici interneta i društvenih mreža, njihovim pretjeranim korištenjem navedenih izvora ovaj pojam dolazi do izražaja. Učinak tehnologije na ljudsku interakciju dio je epidemije samoće. Nedostatak roditelja i odraslih vjerojatno je važan uzrok usamljenosti koju danas doživljavaju mladi. Mladi ljudi danas osjećaju usamljenost, iako ih tehnologija povezuje 24/7 oni potaju dio prve generacije koja je "izgubila svoje roditelje" ili druge značajne odrasle osobe zbog korištenje tehnologije. Ovo postaje važan pokazatelj kako i starije osobe koriste moderne tehnologije, iako se samo ograničavanje i pretjerana konzumacija pripisuje mladima (Burić, 2010). Kako tehnologija ostavlja utjecaj na individue tako se oslanja i na cjelokupno društvo, a samim time i na obitelj.

4. Utjecaj tehnologije i medija na obiteljsku komunikaciju

Upotreba tehnologije i medija utječe na socijalizaciju roditelja i djece. Korištenje televizije i ostalih modernih uređaja smanjuje potrebu za roditeljskom interakcijom ili uključenošću s djecom u svakodnevnim aktivnostima. U istraživanju psihološkog i socijalnog utjecaja Interneta pronađena je veza između veće upotrebe interneta i pada komunikacije između članova obitelji u kućanstvu. Rezultati ove studije imaju dokaze koji sugeriraju da računala povezana s Internetom rezultiraju smanjenjem obiteljske komunikacije i socijalne interakcije licem u lice. Slično ovim zaključcima, drugo je istraživanje pokazalo da su djeca općenito neovisna u korištenju računala i da je zabilježeno malo socijalnih razgovora između njih i njihovih roditelja (Hughes i Hans, 2001).

Obiteljska komunikacija dijeli se na socijalno i konceptualno orijentiranu. Socijalno orijentirana komunikacija usmjerena je na održavanje komunikacije u kojoj se izbjegavaju svi negativni utjecaji obiteljske harmonije, poput bijesa, ljutnje i svađe. Ovakva komunikacija se najviše ostvaruje na razini radničke obitelji koja modernu tehnologiju i medije upotrebljava na svakodnevnoj razini. Na taj način se ne gleda i ne procjenjuje točno koji programi i sadržaji su najviše zastupljeni. Konceptualno orijentirana komunikacija totalna je suprotnost socijalno orijentirane. Ovaj tip komunikacije bazira se na roditeljima koji pokušavaju djecu ohrabriti i potaknuti ih da razvijaju svoje mišljenje. Roditelji ih potiču na dijeljenje mišljenja i osjećaja u okolini u kojoj se nalaze. Kao što je prije navedeno kod socijalne komunikacije, korištenje medija se mijenja, roditelji pažljivo biraju samu tehnologiju koju djeca koriste, a time se biraju i sadržaji koji se gledaju (Trstenjak, 2006).

Taylor (2013) ističe u svojem članku pod nazivom *Is Technology Creating a Family Divide?* kako se stvara jaz između roditelja i djece zbog korištenja moderne tehnologije koji postaje sve naglašeniji. Osim same tehnologije na slabljenje komunikacije utječe i popularna kultura. Stvara se razlika između tradicionalnih uloga koju zauzimaju roditelji i djeca. Za razliku od današnjih koje se baziraju na ostvarivanju društvenih potreba i potencijala pa se samim time i uloge mijenjaju. Taylor (2013) objašnjava da djeca koja gledaju određene serije i programe na televiziji koja prikazuje mladenački, buntovnički život slijede primjer tih osoba i pokušavaju živjeti takvim načinom.

Navedeni autor prikazuje kako današnja djeca sve više vremena provode igrajući video igrice i dopisujući se s prijateljima putem različitih društvenih mreža i mobilnih aplikacija. Na taj način smanjeno im je vrijeme za komunikaciju s obitelji. Taylor (2013) navodi kako je

većina djece zaokupljena tehnologijom i kako samo 30% slučajeva pozdrave roditelje pri povratku s posla dok u 50% slučajeva uopće ne primijete povratak roditelja u kuću. Tehnologija koja se koristi u različite edukativne svrhe nema negativan utjecaj na obiteljsku komunikaciju, jer se samim time djeca malo posvećuju učenju, a više vremena provode koristeći tehnologiju za zabavu.

Taylor (2013) današnje roditelje naziva digitalnim imigrantima. Objašnjavaju se kao osobe koje teže shvaćaju i pristupaju tehnološkoj efikasnosti, za razliku od djece kojoj je sama tehnologija urođena. Kao glavni razlog lošoj komunikaciji roditelja i djece zbog tehnologije, može se pripisat manjak tehnološkog obrazovanja roditelja, što predstavlja problem važnom aspektu života moderne tehnološke djece. Roditelji nisu u mogućnosti preuzeti ulogu medijskih učitelja i pomoći vlastitoj djeci prolazak kroz svijet medija i tehnologije. Također, objašnjava se kako roditelji zbog nedostatka informatičkoga znanja, gube autoritet osobe koja djeci ograničava upotrebu tehnologije. Roditelji posjeduju strah i nesigurnost zbog nedovoljne upućenosti u tehnologiju, a time djeca uzimaju vodstvo nad roditeljima (Taylor, 2013).

5. Metodologija

Tema istraživanja koja se bazira na utjecaju moderne tehnologije na obitelj i njene članove, tema je koja je već dugi niz vremena važan dio brojnih istraživanja.

5.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je opisati kakav je utjecaj moderne tehnologije na odnose u obitelji. Pokušavalo se utvrditi postaju li djeca osamljenija u društvu i obitelji zbog korištenja moderne tehnologije. Dodatni cilj je bio utvrditi koliko se razlikuje ili ne razlikuje život sada i prije upotrebe tehnologije.

5.2. Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja su:

1. Utvrditi razlikuje li se život sada i prije upotrebe moderne tehnologije u obiteljskom životu?
2. Kakav je odnos roditelja i djece s obzirom na upotrebu moderne tehnologije?
3. Postaju li djeca osamljenija korištenjem moderne tehnologije u društvu?

5.3. Metoda istraživanja

Metoda koja je korištena prilikom provođenja istraživanja spada u kvalitativne metode istraživanja. Najprikladnija metoda istraživanja za ovakav način i samu temu bio je polustrukturirani intervju. Intervju se koristi u različitim svrhama pa se tako može vidjeti njegova primjena u različitim područjima ljudskog rada i djelovanja, brojnim znanostima i znanstvenim disciplinama i zanimanjima koja su dio određenog istraživanja.

Nadalje, intervju za roditelje se sastojao od 19 pitanja koja su bila podijeljena u tri kategorije, obiteljska komunikacija i tehnologija, povezanost djece i roditelja s medijskom tehnologijom i upotreba tehnologije u obiteljskom životu. Intervju za djecu, odnosno mlade osobe sastojao se od 10 pitanja podijeljena u dvije kategorije, svakodnevno korištenje tehnologije i utjecaj tehnologije na komunikaciju s roditeljima.

Prilikom istraživanja praćeni su svi etički zahtjevi istraživanja, profili sugovornika i sugovornica nisu poznati, tražio se njihov pristanak i sami transkripti kao i intervjui su dostupni samo istraživačici. Svaki sugovornik obavješten je o snimanju intervju kako preko kamere, odnosno videopoziva kod nekih sugovornika, ponajprije zbog lakše interpretacije i cjelokupne situacije u kojoj su se intervjui na novi način provodili. Dobiveni rezultati intervjuja ručno su

kodirani. Sugovornici i sugovornice su prilikom pisanja rasprave pod šiframa i njihove izjave su se na taj način prikazivale.

5.4. Uzorak

Uzorak istraživanja je činilo sveukupno 10 sugovornika i sugovornica, od kojih je bilo podjednako muškaraca i žena, od toga je bilo starije, srednje i mlađe životne dobi, kako bi se dobio namjerni, traženi uzorak. Uzorak su činili roditelji dobi od 25 godina do 65 godina. Svi sugovornici i sugovornice dolaze iz gradske sredine. Sugovornica 1 je žena srednjih godina sa srednjoškolskom djecom, sugovornik 2 je muškarac mlađe dobi s manjom, mlađom djecom, sugovornik 3 je muškarac srednje dobi, djece adolescentskih uzrasta, sugovornica 4 je žena starije dobi, djece mlađih srednjih godina, sugovornica 5 je mlada žena, djece mlađe dobi, sugovornik 6 je muškarac starije dobi, djece srednjeg uzrasta. Osim uzorka roditelja, sugovornici su bili i mladi koji su također bili dio istraživanja. Sugovornici su u rasponu od 15 do 25 godina. Sugovornik 7 je srednjoškolac, sugovornik 8 je dvadesetogodišnjak koji živi u obiteljskoj kući s roditeljima kao i sugovornica 10, dok je sugovornica 9 studentica koja živi u drugom gradu zbog studiranja.

Uzorak koji je korišten u ovom istraživanju spada pod namjerni uzorak, jer su sugovornici birani prema potrebama istraživanja, spolom, dobi i time jesu li u braku i imaju li djecu. Kako bi se valjani namjerni uzorak izabrao potrebno je dobro poznavanje cjelokupne populacije osoba koje bi se u samo istraživanje moglo uključiti, kako bi se mogli izabrati valjani elementi samog istraživanja i samim time oni koji predstavljaju cjelokupnu populaciju. U sami uzorak uzimaju se prikladni članovi željene populacije prema izboru samog istraživača (Denscomb, 2003).

5.5. Mjesto i vrijeme istraživanja

Istraživanje je provedeno kroz mjesec travanj i svibanj, 2021. godine. Intervjui su provedeni uživo i preko aplikacije Zoom s obzirom na pandemijske uvjete u kojima se nalazimo. Prosječno trajanje intervjua je 1 sat i 13 minuta.

6. Rasprava

Moderna tehnologija ostavlja veliki utjecaj u cjelokupnom životu svih ljudi. Svakodnevnicu se ne može zamisliti bez upotrebe moderne tehnologije. Mediji su postali glavna okosnica svih zbivanja, svi preko njih saznajemo sve potrebne, ali i one manje važne informacije. Utjecaj tehnologije sa sobom je donio određene promjene u obiteljskom i bračnom životu, ovisno o količini i načinu upotrebe (Damić, 2019).

6.1. Provođenje zajedničkog vremena i korištenje tehnologije

Elektronički, posebice moderni uređaji svakodnevno su dio obiteljskih domova. Komunikacija koja se događa između supružnika ili djece i roditelja uvelike ovisi o modernim uređajima koji su u upotrebi, sve manji uređaji, a sve veća njihova upotreba, posebice kod mladih osoba (Peruško, 2011). Obiteljska komunikacija pod velikim je promjenama, prije određenih razdoblja modernih pojava komunikacija je bila intenzivnija, dok se je sad au modernom razdoblju komunikacija posebice djece i roditelja u većini slučajeva svedena na minimum. Loša komunikacija sa sobom dovodi različite obiteljske probleme i nesuglasice.

Obitelj svoje vrijeme provodi u druženju, današnja druženja razlikuju se po tome što je prisutna tehnologija, posebice kod mladih osoba. Danas se sve prati na društvenim mrežama i međusobnom tehnološkom dijeljenju informacija i fotografija (Jokić, 2017). Razlika u provođenju slobodnog vremena može se vidjeti kod sugovornika koji su dali sljedeće odgovore.

Družimo se jako puno, djeca su mala tako da provodimo svaki slobodni trenutak skupa. Djeca se igraju, supruga i ja ih gledamo, slikamo ili snimamo kako ne bi neki trenutak propustili, pričamo i igramo se s njima. Djeca sama znaju uzet mobitele u ruke i tražit od nas da im damo to da igraju igrice ili gledaju neke videe i crtiće na YouTubu. Puno vremena provodimo i izvan same kuće u šetnji s djecom i igranju u parku, tada posebno pazimo na njih, družimo se s našim drugim obiteljskim prijateljima i njihovom djecom. (S2)

Sugovornik 2 je tata koji je u mlađoj životnoj dobi, djeca su jako mala i samim time dopušta im se prilika za većom upotrebom tehnologije. Vidi se kako su djeca od najranijih godina pod utjecajem tehnologije i kako prate različite zabavne sadržaje i time postaju konzumenti moderne tehnologije i sadržaja koji se na njima nudi. Za razliku od sugovornika 2, starija sugovornica nudi drugačiji odgovor.

Pa ovisno o tome jesmo li svi kod kuće ili ne. U zadnje vrijeme kako posao obavljamo od kuće svi smo doma, škola je online pa više vremena provodimo skupa iako svi imamo neke obveze. Prije je bilo drugačije zato što smo svi dosta više izbivali iz kuće. Najčešće se svi

skupimo u dnevnom boravku onda najprije netko uvijek bude na mobitelu, muž i ja dosta komuniciramo, ali su djeca stalno na mobitelima ili televiziji, bar jedna osoba bude na mobitelu, jer eto važno je biti u toku svega (osmijeh). Kada uđemo u neku priču onda pokušavamo bazirati sve na onu osobu koja govori, uz neke popratne komentare. Dok su djeca bila manja igrali smo društvene igre, a sada najčešće samo komentiramo neke svakodnevne situacije ili stvari koje u tom trenutku vidimo na društvenim mrežama, televiziji i slično. (S1)

Iz odgovora sugovornice 1 vidi se kako ona ističe dobru komunikaciju sa svojim suprugom, ali napominje kako je komunikacija s djecom otežana zbog njihove stalne prisutnosti na modernim uređajima. Kako je navedeno i prije, komunikacija roditelja i djece najčešće se događa u dnevnom boravku gdje je moderna tehnologija zastupljena, tu je najčešće televizor i bar jedan laptop ili računalo. Ukoliko se neki prostor koristi izvan granica normale mijenja samu funkciju obiteljskog doma, zato je važno pravilno rasporediti i urediti prostorije koje su u obiteljskoj funkciji. Utjecaj medija vidljiv je kroz odgovor sugovornika 1, djeca i roditelji komuniciraju o sadržaju medija.

Upotreba moderne tehnologije je u velikom zamahu, svakodnevna razina je vidljiva kroz najobičnije situacije uporabe mobitela, korištenja pametnih televizora ili video igrica, korištenja pametnih automobila i raznih aparata za čišćenje kuće (Jokić, 2017). Iz sljedećeg odgovora je vidljivo kako bez obzira na godine život bez moderne tehnologije danas nije moguć.

Pa na svakodnevnoj razini, mobitel je uvijek tu, televizija, bar nekako u mom slučaju, djeca igraju i igrice i koriste drugu tehnologiju koja je za njih kao igračka za malo dijete, stalno u rukama i bez toga ne mogu. (S3)

Sugovornik 3 ističe svakodnevnu upotrebu moderne tehnologije na različitim načinima, preko djece do samih supružnika. Iz odgovora sugovornice 1 vidljivo je kako se tehnologiju u kući ne razlikuje od one tehnologije kojom se koristi na poslu.

Na svakodnevnoj razini, doslovno samo dok spavamo ne koristimo istu. Za svaku i onu najmanju stvar koju ili obavljamo u kući ili je sami poput mobitela i računala koristimo. Od pametnih telefona, do pametnih uređaja za čišćenje kuće i onog što me prije par dana iznenadilo pametnih daljinskih upravljača. Ne znam više gdje je koristim kako na poslu, tako i na kućnom pragu, stalno je tu tehnologija bez koje danas jednostavno ne ide. (S1)

Vrijeme koje se u kućnom okruženju provodi bez tehnologije svodi se na druženje izvan kuće, provođenje zajedničkog vremena s daljnjom obitelji ili za vrijeme odmora, poput spavanja ili mjesta gdje se tehnologija ne može koristiti (Damić, 2019). Iz odgovora sugovornika vidi se kako je jako malo vremena bez tehnologije, a kako je literatura pokazala prije, tehnologija u današnje vrijeme postaje dadilja djece.

S obzirom na to da su djeca mala, mobiteli su nam stalno u rukama, stalno nekako zbog njih da probamo uhvatiti svaki tren, a inače možemo bez toga, pogotovo kada smo supruga i ja sami, želimo se i mi odmoriti od svega i baš imati zajedničko vrijeme, kad smo sami samo senzor za bebe nam je potreban. Tehnologija ponekad zamjeni i našu ulogu roditelja (osmijeh). (S2)

Mlađi sugovornik 2 ističe kako je tehnologija stalno u upotrebi, vidi se kako se koristi na različit način i kako se bez iste ne može, za razliku od njega sugovornica 4 ističe kada je točno i koliko bez same tehnologije u obiteljskom druženju.

Provodim najviše vremena bez tehnologije kada sam sam sama ili izvan kuće. To vrijeme bez moderne tehnologije je najviše provedeno u razgovoru s prijateljima ili obitelji uživo, a ostatak u šetnji okolnim mjestima. (S4)

Nadalje, svi sugovornici u prosjeku provode slobodno vrijeme na tehnologiju u rasponu od 2 do 4 sata, ovisno o godinama, količini slobodnog vremena i uzrastu odnosno samostalnosti djece u obiteljskom domu. Najzastupljenije društvene mreže koje sugovornici koriste su Facebook, Instagram, Youtube. Kao razloge korištenja tih mreža navode da ih i druge osobe, odnosno njihovi prijatelji koriste i kako im je to potencijalni izvor komunikacije s drugima i dobivanje različitih znanja, to se može vidjeti iz sljedećeg odgovora sugovornice 1.

Najviše vremena provodim na YouTube, tamo gledam različite emisije koje propustim zbog drugih obaveza, glazbu i filmove također. Koristim Instagram i Facebook, nekako su mi to mreže koje su mi najviše dostupne, najviše mojih prijatelja ih koristi, čujem za te neke nove Tik Tok i ove druge popularne među mlađim osobama. Zanimljivo mi je pratiti poznate osobe koje stavljaju slike svojih obitelji, njihovog provedenog vremena, nekih stvari koje sponzoriraju i slično. To me nekako najviše privuklo tim mrežama, jer na taj način i sama mogu urediti svoj život. (S1)

6.2. Tehnologija u životu, otežavanje ili olakšavanje života?

Nadalje, sugovornici su dali svoje odgovore na pitanja vezana za korištenje tehnologije, odrastanje djece i koliko moderna tehnologija olakšava ili otežava život. Prema odgovorima se može vidjeti kako je podijeljeno mišljenje o olakšavanju života. Sugovornici se slažu da im je tehnologija nezaobilazna u životu i da puno toga olakšava.

Pa ovo mi je iskreno teško pitanje i olakšava i otežava ovisno kako s koje strane je gledamo i koristimo. Uvelike olakšava komunikaciju s djecom, s bakama i djedovima koji koriste modernu tehnologiju kako bi se mogli vidjeti i čuti u svako doba dana i noći. Uvelike pomaže i oko nekih kućnih poslova sve moderniji i pametniji uređaji koji su u upotrebi, ali isto tako imam osjećaj da se ljudi u istom domu udaljavaju jer se svatko zatvori u svoj svijet i uđe u onaj virtualni, a ovaj realni se zanemari. (S1)

Ali isto tako, sugovornici se slažu da tehnologija olakšava život i komunikaciju s daljnjom obitelji, ali se previše okupira oko svakodnevnih situacija i odnosa. Osnovna komunikacija djece i roditelja se smanjuje, što postaje društveni problem. To se može vidjeti iz sljedećeg odgovora.

Tehnologija definitivni olakšava komunikaciju, mi u svakom trenutku znamo gdje su nam djeca i možemo se čuti s njima, ali isto tako kada smo svi na jednom mjestu svi se zaborave u neku tehnologiju, koja god to bila i onda su svi u svom svijetu, a nitko pažnju na druge ne obraća. (S3)

Sugovornici su pokazali kako su mišljenja da je tehnologija za djecu nezaobilazni dio odrastanja, ali navode da su pod velikim utjecajem. Isto tako se može vidjeti kako su mišljenja da i na sam brak utječe razvoj i korištenje tehnologije. Sugovornica 1 vidi kako utjecaj tehnologije ima svoje pozitivne i negativne strane.

Ovisno o tome koliko se upotrebljuje, može se sama komunikacija poboljšati zato što se ide u korak s vremenom, ali isto tako obitelj i odrasli mogu pasti pod utjecaj virtualnog svijeta i onda neke stvari i činjenice previše uzimaju zdravo za gotovo što dovodi do slabljenja komunikacije i problema. (S1)

6.3. Komunikacija roditelja i djece

Moderni način komuniciranja s različitim osobama ostvaruje se i kroz medije. Masovni mediji postali su organizacijski i kulturno oblikovana vrsta medija. Neki masovni mediji poput televizora, laptopa ili mobitela svakodnevno podižu svoje mogućnosti i načine upotrebe, a time se i sadržaji prilagođavaju publici. Sadržaj koji se preko medija pruža masama ostavlja na njih

i određeni utjecaj, kako na ponašanje tako i na stavove i međusobnu komunikaciju ljudi (Peruško, 2011).

Komunikacija roditelja i djece uvelike ovisi o zastupljenosti tehnologije u privatnom životu. Djeca sve više vremena provode koristeći tehnologiju. Samim time uz neke druge razloge smanjuju komunikaciju s odraslima, posebice s roditeljima (Jokić, 2017). Bez obzira na veliku upotrebu tehnologije u obiteljskom životu, sugovornici su istaknuli kako im je komunikacija s djecom dobra. Konceptualno orijentirana komunikacija vidljiva je kod većine roditelja.

Razgovaramo svaki dan o svemu, nekad o njihovom ponašanju, nekad o nekim stvarima koje zajedno komentiramo sa sinom o sportu eto, sa kćerima tipa o njihovim izlascima, šalimo se. (S6)

Također, sugovornica 4 je istaknula kako se zbog tehnologije komunikacija pogoršala. Sve ovisi o tome koliko vremena provode skupa i na koji način, ali isto tako iznose i pozitivne činjenice korištenja tehnologije što se vidi iz sljedećeg odgovora.

Tehnologija mi otežava komunikaciju s djecom u toliko što su ukućani previše usredotočeni na mobitele, ostalu tehnologiju i samim time imaju manjak koncentracije za razgovor, a opet olakšavaju što imamo mogućnost svakodnevne komunikacije s ostatkom obitelji koji nisu fizički prisutni, bilo putem videopoziva ili poruka. (S4)

Istraživanje je uključivalo pitanja koja su se odnosila na to kakva je komunikacija djece i roditelja o sadržaju koji se nalazi na određenim medijima, tu su bile i društvene mreže, objavljivanje na istima i prijateljstvo s djecom na društvenim mrežama. Važno je bilo utvrditi i roditeljsko mišljenje o utjecaju medija na obiteljski život te njegovim lošim i dobrim stranama.

6.4. Utjecaj medijskog sadržaja na svakodnevni život

Mediji oblikuju današnji život. Izvori su informacija, kako dobrih tako i onih lažnih, senzacionalnih vijesti. Mediji i moderna tehnologija jedini su od glavnih čimbenika u socijalizaciji mlađih generacija, a pod njihov utjecaj padaju i starije generacije koje posebice ne razlikuju određene opasnosti koji mediji nose sa sobom. Roditelji moraju biti na oprezu kad su mediji u rukama mladih osoba (Jokić, 2017). Iz sljedećeg odgovora vidi se kako postoje pozitivne i negativne strane medija i kako sugovornica 1 sama ističe da razgovara s djecom o upotrebi medija.

Mislim da utječu dobro na način da pružaju različite informacije koje roditeljima olakšava današnje shvaćanje dječjeg svijeta, ali isto tako ako se previše isti koriste onda

dovodi do toga da oni sami postaju bitniji od djece, supruga i slično. Potrebno je vrijeme za sve, ali u svakoj normalnoj mjeri. Pokušavam razgovarati s njima što više, pogotovo prije dok su bili mali. Pokušavala sam uvijek paziti koliko vremena provode na tehnologiji i što rade na njoj, prije je računalo uvijek bilo u dnevnom boravku, sada kad su odrasliji svatko je u svojoj sobi, ali još uvijek dosta toga o njima znam. (S1)

Svi roditelji svjesni su da dugotrajna upotreba medija loše utječe na mlade osobe, ali i općenito na obiteljski život. Mediji su korisna stvar koja olakšava podjelu informacija, ali prevelikim utjecajem ostavlja negativno mišljenje na mlade (Jokić, 2017). Svi sugovornici ocjenjuju kao se dobro ili prosječno koriste samom tehnologijom, a napominju kako se djeca jako dobro snalaze na tehnologiji i kako im često pomažu s istom.

6.5. Život prije moderne tehnologije i sada

Razvijenost tehnologije ostavlja veliki utjecaj na društvene aktivnosti. Moderna tehnologija počinje biti u upotrebi kod najranije dobi. Razvoj tehnologije praćen je od velikih promjera do onih koji danas stanu u običan džep. Starije generacije upoznate su velikim (Peruško, 2011). Po odgovoru sugovornice koja je srednje životne dobi vidi se kako je tehnologija mijenjala svoj oblik i kako je stalno bila u upotrebi.

Pa relativno sam mlada i nekako i ja sam od srednje škole već lagano u upotrebi imala tehnologiju, ali u manjoj mjeri nego danas. Ono što sam pričala prije za djecu, mi smo kao veća obitelj imali jedno računalo, a ne kao sada svatko svoje, fiksni telefon, onu staru debelu televiziju koju si tukao da proradi (osmijeh) i tako, različito nego danas, a puno veću komunikaciju i bolju smo imali, veća i življa druženja. (S1)

Za razliku od prethodnog odgovara, sugovornik 3, koji je starije životne dobi ističe kako je razlika vidljiva. Napominje kako je bilo prije, kako je komunikacija bila bolja licem u lice i kako su prije moderne tehnologije u upotrebi bili papirnati izvori informacija.

Razlikuje se dosta. Kao jedan od primjera navela bi da sam prije puno više čitao knjige, dok sada to vrijeme provodim pred i koristeći samu tehnologiju. Prije je bilo drugačije, jer su ljudi više komunicirali, više se išlo jedni preko drugih, neke stvari su se javljale uživo, a sada sve to ide preko ovih društvenih mreža sve se odmah sazna i dijeli, a mislim da bi neke stvari trebale ostati tajne odnosno u svoja četiri zida. (S3)

Roditelji su podijeljeni oko prijateljstva njih i njihove djece na društvenim mrežama. Stariji sugovornici ističu kako nisu prijatelji, dok mlade i osobe srednjih godina govore kako tu nema ništa čudno i kako prate što djeca na taj način objavljuju na mrežama i kako komuniciraju. Iz

odgovora roditelja vidi se kako stariji ističu da imaju svoju privatnost i jedni i drugi na društvenim mrežama.

Nisam, imam slike svoje djece na profilu, ali nekako pošto ništa više ne objavljujem nema smisla, a isto tako neka oni imaju svoju privatnost, ja svakako to jako malo koristim. (S3)

Kod odgovora mlađih sugovornika može se uvidjeti razlika u poimanju društvenih mreža. Sugovornica 5 ističe kako je dio obitelji koja voli pratiti ono što djeca objavljuju isto kao i njihovi prijatelji.

Jesmo, pratim što mi dijete objavljuje, a i kad stavim slike zajedničke volim da vidim i njegove komentare, oznake i tako. Moderna obitelj (smijeh). (S5)

Sugovornici bez obzira na godine, pokazuju složnost u mišljenju kako tehnologija ima prevelik utjecaj na odrastanje djece. Djeca su prestala normalno komunicirati kao prije, dosta vremena provode pod utjecajem tehnologije i sl. su samo neki od odgovora.

Mislim da jako mijenja, ona u nekim stvarima olakšava komunikaciju, lakše je pronaći sve što im treba, moderni su i u toku, ali isto tako i komplicira im život kada se previše baziraju na istu. Nekad su se djeca više igrala vani i nije bilo ni toliko bolesti što psihičkih što fizičkih, ako sada kroz ova zračenja i sve. (S3)

6.6. Komuniciranje roditelja o sadržaju medija i samoprocjena sposobnosti korištenja tehnologije

Korištenje tehnologije se od obične upotrebe televizora i mobitela širi kroz ostale oblike medija i tehnologije. Roditelji navode kako razgovaraju u samoj upotrebi tehnologije u obiteljskom životu, a samim time i o sadržaju.

Supruga i ja često raspravljamo o crtićima za djecu o nekim nasilnim scenama i o tome što ćemo djeci dopuštati da gledaju, a što ne i u kojoj mjeri. Normalno da vodimo rasprave i o nekim filmovi koje odgledamo, jer danas živimo u takvom svijetu u kojem ako nisi u toku događanja otpadaš. Ponekad se svađamo i oko toga je li djeca malo vremena provode uz nas, a puno uz tehnologiju. Zanima nas uvijek kako će izgledati svijet kada naša djeca odrastu. (S2)

Iz navedenog odgovora vidi se kako sugovornik 2 ističe razgovor o samom sadržaju medija, posebice onom za dječji uzrast, a time i utjecaju na daljnje odrastanje.

Sugovornici su u samom istraživanju bili zamoljeni da pruže odgovor na pitanje kako ocjenjuju korištenje tehnologije u obiteljskom domu i koliko vremena provode u domu bez tehnologije.

Odgovori su pokazali kako stariji roditelji provode dosta vremena bez tehnologije u druženju, čišćenju, razgovoru s prijateljima i drugim članovima obitelji. Mlađi roditelji pokazuju kako jako malo vremena provode bez tehnologije, kako je koriste i za najmanje poslove unutar obiteljskog doma. Opet se ističe kako su djeca jedna od boljih konzumatora tehnologije i samih medija.

Djeca se jako dobro koriste istom, tu su igrice, to je snimanje i fotografiranje, video pozivi, a da ne govorim za različite fotoshope i takve stvari u koje se slabo razumijem. Tehnologiju sam koristila i dok su djeca bila manja, ali sada vidim kako sve više mlađih roditelja ima moderne njihalice za dijete, pa aparate za pripremu hrane, a u svijetu da se ne govori, toliko im blizu nisam i dok obavljam kućanske poslove, imam Siri i naredim i pitam sve što me zanima pa mogu razgovarati s njom i kad nikog nema u kući. (S5)

Sugovornici su kroz odgovore pokazali kako im tehnologija olakšava komunikaciju s daljnjom rodbinom i starijim osoba, jer u svakom trenutku mogu saznat gdje su i što im treba, a isto tako mogu dijeliti različite važne trenutke odrastanja i školovanja međusobno u obiteljskim grupama i s prijateljima.

6.7. Korištenje moderne tehnologije iz perspektive mladih

Istraživanje provedeno 2001. u Sjedinjenim Američkim Državama pokazalo je kako su mediji važni društveni čimbenici, ali da njihov utjecaj ovisi o izboru medija i vremenu korištenja. Istraživanje se baziralo na teoriji ograničenih efekata, ispitivani su sugovornici između 2 i 18 godina. Djeca na prvom mjestu gledaju televiziju, zatim koriste računala i igraju video igrice. Nakon toga je čitanje knjiga i slušanje glazbe (Batarello, 2009). Rezultati provedenog istraživanja pokazali su razliku u tome što sugovornici ističu kako jako malo vremena provode gledajući filmove i serije na mobitelima i iPodima, zatim na laptopu, a sve manje ispred televizije. Dečki preferiraju igranje video igara na Playstationu i Xboxu, dok sugovornice ističu kako gledaju serije na Netflixu najčešće preko laptopa ili mobitela. To se može vidjeti iz sljedećeg odgovora sugovornika i sugovornice.

Najviše vremena provodim definitivno s mobitelom u rukama, sve nekako mogu preko njega obaviti. Za faks učim na mobitelu kad sam u stisci, mogu si srediti i prezentacije i sve, a opet opuštam se uz neke omiljene serije na Netflixu koje gledam ili preko mobitela ili laptopa. (S9)

Za razliku od sugovornice 9, sugovornik 8 ističe drugačiji način korištenja tehnologije.

Nekako od malih nogu najviše sam vremena sam provodio za kompjuterom igrajući igrice ili ispred televizora gledajući crtiće. Danas još uvijek igram igrice (osmijeh), ali sada preko Playstationa i Xboxa, ovisno o tome kako se mi kao ekipa koja igra dogovorimo. (S8)

Sigman (2010) ističe kako je razmaženost često rezultat deprivacije, osobito manjka roditeljske pažnje, a roditelji koji su manje angažirani često koriste materijalizam kako bi njime prikrili svoj roditeljski neuspjeh. Puno je lakše pokazati materijalna dobra nego provoditi vrijeme s djetetom, pružajući mu ljubav i pažnju. Sugovornici ističu kako u svojem odrastanju njihovi roditelji nisu njima kupovali određenu tehnologiju kako bi ih „umirili“, ali sami ističu kako smatraju da ni oni kao budući roditelji djeci os ranog razdoblja života ne žele davati tehnologiju niti njihovo ponašanje kontrolirati korištenjem iste.

Meni roditelji nisu kupovali nove mobitele samo zato što ih drugi imaju, kao što je danas slučaj s manjom djecom. Mi smo koristili i laptope i mobitele sve do trenutka kada više ne bi bili u funkciji, tada bi se mijenjalo, ali ovako iz nekog hira ne. Mislim da ni ja sutra svojoj djeci to neću dopustiti iako društvo je takvo probat ću usmjeriti dijete na neki drugi način ispunjava potreba i želja. (S8)

Sličan odgovor pruža i sugovornik 7.

Pa ne, nisam nikad tehnologiju dobivao kao neko ispunjenje zahtjeva, kod nas vam je to išlo tipa kad roditelji kupe sebi nešto novo od tehnologije, staro je išlo nama djeci, pogotovo dok smo bili manji ili kad bi nam baš nešto trebalo. Mobitele smo dobili u drugom, trećem osnovne i kasnije kako je sve išlo kompjutere i sve ostalo. (S7)

6.8. Komunikacija s roditeljima iz perspektive mladih

Komunikacija roditelja i djece opada zbog korištenja i usmjerenja pozornosti na modernu tehnologiju. Djeca i roditelji sve više vremena provode koristeći modernu tehnologiju. Veća pozornost se stavlja na djecu i mlade koji tehnologiju koriste i brojna literatura više pozornosti pridaje njima nego roditeljima koji isto tako koriste tehnologiju (Burić, 2010). Tehnologija od starijih osoba stvara zavisne ljude koji svaki događaj i trenutak dijele na društvenim mrežama, svoje neznanje o tehnologiji starije osobe rješavaju na način da višak slobodnog vremena provode koristeći modernu tehnologiju. Komunikacija roditelja i djece slabi na taj način, roditelji postaju otuđeniji od djece kao i djeca od njih, slabljenje komunikacije postaje uzročna veza korištenja tehnologije i roditeljske neupućenosti i zainteresiranosti za istu, iako se krivnja

uvijek više oslanja na djecu i mlade (Taylor, 2013). Sljedeći odgovori pokazuju kako i roditelji nose dio krivice za lošu komunikaciju.

Komunikacija s roditeljima je solidna. Meni je najveći problem ući u priču s roditeljima kada su oni stalno pred televizorom doma, gledaju serije, prije je samo nekako mama to gledala, sada i tata. Ako nisu pred televizorom, najviše slobodnog vremena provode na Facebooku tamo imaju neke svoje interese i razmjenjuju razne stvari s prijateljima uz sto pitanja što i kako. Tako da sam mišljenja kako nismo mi mladi samo krivi za lošiju komunikaciju zbog tehnologije, jednostavno smo svi usmjereni na tehnologiju i nekako smatramo to normalnim. (S7)

I sljedeći odgovor pruža slično mišljenje mlade sugovornice 10.

Moji roditelji koriste dosta tehnologiju, tata je voditelj jedne građevinske firme i stalno je ili na poslu ili na mobitelu odgovora na ponude ljudi i rješava brojne probleme, za razliku od njega mama više uživa iz gušta u tehnologiji i čita neke recepte, gleda serije i kupuje preko Interneta. Često i kad smo vani i u kući dopisujemo se preko aplikacija oko obavljanja nekih kućanskih poslova. Eto prava moderna obitelj (osmijeh). (S10)

Zanemarujući djetetove emocionalne znakove i interese smanjuje se mogućnost kvalitetne komunikacije. Usmjerenost roditelja na modernu tehnologiju manja je od sposobnosti mladih koji su više funkcionalni koristeći tehnologiju. Brojni roditelji početnog su znanja i slabo, ali u duže vremenskom roku koriste tehnologiju, time se komunikacija s djecom usmjerava preko tehnologije, a slabi ona izravna (Burić, 2010). Kao što su odgovori pokazali, komunikacija s roditeljima postoji i odvija se preko tehnologije na različite načine, ovisno o roditeljskom poznavanju tehnologije.

6.9. Razlike i sličnosti u komunikaciji s prijateljima i roditeljima

Komunikacija koju djeca i mladi ostvaruju s prijateljima u društvu s kojima se druže razlikuje se po oblicima i količini komunikacije od one s roditeljima. Mladi imaju posebnu vrstu komunikacija, skraćeni razgovori i brojne njima poznate pojedinosti. Djeca se od roditelja često udaljavaju kritiziranjem i oni se tada osjećaju kao da s njima nešto nije u redu, dok s prijateljima pronalaze zajednički jezik u svakodnevnom druženju. Roditeljima slabi komunikacija s djecom zato što prema djeci ne pokazuju dovoljno interesa za njihove priče, a prema mišljenju roditelja djeca veliki dio vremena provode na tehnološkim uređajima pa im se nitko ne može ni posvetiti (Burić, 2010). Sugovornici su istaknuli kako im tehnologija olakšava komunikaciju i s roditeljima i prijateljima. Isto tako napominju kako s prijateljima imaju

posebna oblik komunikacije, za razliku od onog s roditeljima. Kao što se vidi iz sljedećih odgovora.

Zahvaljujući dostupnosti različite tehnologije danas mogu u isto vrijeme voditi više razgovora, kako u društvu tako i kod kuće. Komunikacija s prijateljima se razlikuje jer imamo tu našu spiku, neke naše fore i kratice koje roditeljima nisu jasne, pa kad neke pošaljem zabunim roditeljima oni se znaju pitat o čemu pričam. Komunikacija s roditeljima se najviše odvija preko WhatsAppa, to je ono da obavijestim roditelje di sam, kad dolazim i slično, a njihov najčešći odgovor je ok, okej i to je to. (S9)

Sljedeći odgovor pokazuje malu razliku u mišljenju mlade osobe po pitanju komunikacije s roditeljima.

Svi nekako komentiramo da je komunikacija s roditeljima slaba preko mobitela i poruka, ali tipa ja se dosta dopisujem sa svojim roditeljima, dosta toga im ispričam, mislim da dosta ovisi o tome koliko roditelji sami koriste i kuže tehnologiju. A s društvom normalno, stalno smo u komunikaciji, na više mreža istovremeno. (S10)

6.10. Poimanje sebe u svijetu tehnologije

Medijski prostor ispunjen je različitim obavijestima, reklamama i oglasima. Zbog raznolikog medijskog sadržaja mladi su izloženi različitim sadržajima, neki od sadržaja dovode do otuđenosti osoba od stvarnog svijeta U sociološkom smislu, teoretičar Karl Marx protumačio je pojam otuđenja iz ekonomske perspektive. Prema Marxu pojedinca uvijek gledamo u odnosu na drugoga pojedinca i cjelokupno društvo. Otuđenje se objašnjava ako pojava koja se može jedino objasniti u odnosu na drugog čovjeka. Prema ovoj sociološkoj perspektivi, otuđenje se događa ovisno o interakciji s drugim individuama. Osoba se može otuđiti od samog sebe i društva u kojem se nalazi (Burić, 2010). U nastavku se na otuđenje gleda u smislu odmaka od stvarnosti i situacije u kojoj se osoba nalazi zbog utjecaja novih medija i tehnologija.

Sugovornicima su postavljena pitanja o tome kakav osjećaj u njima samima stvara korištenje tehnologije u obitelji i društvu općenito. Isto tako i o tome koliko moderna tehnologija i društvene mreže imaju utjecaj na društvo i pojedince u njemu općenito. U nastavku će se prikazati odgovori sugovornika na navedena pitanja.

Sugovornici su pokazali kako usprkost dobroj povezanosti s drugima putem moderne tehnologije i društvenih mreža osjećaju dozu usamljenosti i otuđenja. Kako navodi i literatura ljudi su zatvoreni u svoj virtualni svijet i gube lagano pojam o onom stvarnom u kojem se

nalaze. Razlika koja se pokazala interesantna je ta da prema literaturi i općem poimanje starije osobe postaju otuđeni u društvu, ali ovim istraživanjem rezultati su pokazali kako loše mišljenje o samoj tehnologije nemaju samo stariji već i mlađi ljudi. To se može vidjeti iz sljedećih odgovora.

Tehnologija je jako korisna stvar, to je nešto bez čega jednostavno ne možemo, ali mislim da se sama tehnologija previše upotrebljava. Više volim komunicirati i s obitelji i prijateljima uživo, licem u lice, ali nekako danas od roditelja do svih drugih svi komuniciramo virtualno. (S10)

Mladi se u komunikaciji modernom tehnologijom otuđuju od stvarnosti i situacije u kojoj se svakodnevno nalaze, a ponekad i od samih sebe. Iz odgovora sugovornika može se zaključiti kako su i oni sami otuđeni. Iz tog razloga postavljena su im i dodatna pitanja kako bi pojasnili svoj smisao otuđenja. To se vidi iz sljedećih odgovora.

Priznajem kako se i sam povučem u virtualni svijet kad vidim da su svi ostali na mobitelima, kada sam doma braća su na laptopu igraju igrice i ne slušaju često što im pričam, pa se i ja povlačim u taj svijet. Iznenadim se kad me ni roditelji zbog korištenja tehnologije u kući ne slušaju. Evo ako mogu dati primjer, na obiteljskim okupljanjima svi jedva čekaju da slikaju i stave na društvene mreže, pa stalno nešto uspoređuju, više mi mladi budemo bez mobitela u rukama nego naši roditelji. (S7)

Drugi odgovor također pokazuje kako se javlja otuđenost i usamljenost osoba u obitelji i društvu.

Imam osjećaj kako su roditelji povezani i s tehnologijom i bez tehnologije. Gledam po sebi kako se ponekad osjećam samo u društvu, svako je baziran na sebe, iako smo svi skupa na jednom mjestu nemamo posebnu komunikaciju. Stariji ljudi drugačije su odrasli od nas mlađih pa im je ta osnova komunikacije bolja. Osjećam se usamljeno više u društvu nego kad sam sama. Moji roditelji kući više koriste tehnologiju od nas jer se s istom još upoznaju, stalno pitaju nas mlađe za svaku sitnicu oko toga, imam osjećaj da me gledaju kao tehnološkog znalca, a samo osnovu neku napravim. Fali mi ona komunikacija s roditeljima od prije. (S8)

Djeca i roditelji ukoliko koriste društvene mreže mogu voditi razgovore o sadržajima koji se nalaze na tim mrežama, time se stvaraju teme za komunikaciju. Problem koji se može javiti je previše vremena koje i roditelji i djeca provode na tim mrežama, pa se javlja otuđenost. Djeca

i roditelji koji su prijatelji na društvenim mrežama komunikaciju mogu ostvariti preko dijeljenja ili objavljivanja različitog sadržaja kojeg svi mogu vidjeti, ali se time gubi izravna komunikacija (Batarelo, 2009). Sljedeći odgovor pokazuje kako se sugovornik vidi u svijetu tehnologije. Ovaj odgovor upotpunjuje i ostale odgovore sugovornika o njihovoj usamljenosti i otuđenosti korištenjem moderne tehnologije.

Mislim da tehnologija ostavlja negativan utjecaj na nas, korisna je za neke stvari, ali ne i za komunikaciju. Svi misle kako mi mladi jedva čekamo uzeti mobitel i ruke i ne komunicirati, ali mislim da je suprotno. Prisiljeni smo na to, roditelji kod kuće nama prigovaraju koliko tehnologiju koristimo, ali nisu svjesni da je oni koriste i više od nas, kako ne možemo drugačije onda nam je tehnologija izlaz i svega. Ja se prvi zamislim kad uzmem mobitel u ruke, stavim slušalice i odem u svoj neki svijet kako u društvu s prijateljima tako i kod kuće. Mislim da je to začarani krug. (S10)

Zanimljivo je kako su odgovori pokazali da su mladi mišljenja kako i sami roditelji previše koriste tehnologiju, kako ju ne koriste samo mladi. Rezultati pokazuju kako su roditelji uz djecu jednako „krivi“ za lošu komunikaciju zbog upotrebe tehnologije u modernom vremenu. Otuđenost koja se javlja kod mladih korištenjem tehnologije, slanjem poruka i objavljivanjem različitog sadržaja povećava granicu između prisnosti i samoće osoba. Postavlja se pitanje koje može biti tema drugih istraživanja, a to je zašto se sama tehnologija stavlja ispred osoba i zašto se od nje više očekuje nego od ljudi.

7. Zaključak

Dvadeseto stoljeće sa sobom donosi neke nove promjene kroz sama društvena kretanja, a time ostavlja trag i u obiteljima. Nastale promjene poput informatizacije, komunikacije i slobodnog vremena nisu velike i važne da bi se opravdala tvrdnja o prijelazu iz modernog u postmoderno društvo. Nadalje, digitalna tehnologija u odnose osim mogućnosti upoznavanja preko istih, slabi izravnu komunikaciju i mogućnost da se neke stvari ne mogu baš lako sakriti. Za kvalitetan brak potrebna je komunikacija koja pretjeranim korištenjem tehnologije slabi i dovodi do različitih problema.

Važnost moderne tehnologije vidi se u tome kako postaje sastavni dio svakodnevnog života svih pojedinaca. Tehnologija se koristi u različitim oblicima. Pametni telefoni i računala, televizori i ostatak moderne opreme neizostavni su dio svakodnevnog života. Tehnološki aparati postaju osnovni izvor same komunikacije i pronalaženja novih potrebnih znanja i informacija. Sve više se susreće pojam provođenja slobodnog vremena ispred računala i mobitela, a samim time dolazi do zanemarivanja tradicionalne igre i međusobne komunikacije. Time se događaju i problemi u obitelji zbog nedostatka komunikacije i razgovora roditelja i djece, te djece međusobno. Mediji i sama moderna tehnologija postaju sve značajniji činitelji u socijalizaciji mladih, pa je iz tog razloga važno istraživati koje vrijednosti oni doista promiču.

Cilj istraživanja bio je opisati na koji način moderna tehnologija, Internet i društvene mreže utječu na odnose u samoj obitelji, olakšavanje ili otežavanje svakodnevnih poslova i komunikacije u obiteljskim odnosima s obzirom na godine osobe koje su u braku. Uzorak ispitivanja činilo je sveukupno 6 sugovornika i sugovornica, od kojih je bilo podjednako muškaraca i žena. Od toga je bilo starije, srednje i mlađe životne dobi ljudi u brakovima i obiteljskim životima, kako bi se dobio traženi uzorak. Uzorak su činili roditelji između dobi od 25 godina do 65 godina, vi sugovornici i sugovornice dolaze iz gradske sredine. Istraživanje je provedeno polustrukturiranim intervjuom i namjernim uzorkom. Intervju se sastojao od 19 pitanja koja su bila podijeljena u tri kategorije, obiteljska komunikacija i tehnologija, povezanost djece i roditelja s medijskom tehnologijom i upotreba tehnologije u obiteljskom životu. Istraživanje je provedeno kroz mjesec travanj i svibanj, 2021. godine. Intervjui su provedeni uživo i preko aplikacije Zoom.

Rezultati istraživanja pokazali su kako postoje razlike u korištenju medija i moderne tehnologije između godina samih ispitanika. Mlađi ispitanici pokazali su kako više koriste modernu tehnologiju u svakodnevnim životnim situacijama. Vidi se kako se komunikacija

obitelji ostvaruje, ali je manja nego što je bila u prijašnjim razdobljima zbog korištenja moderne tehnologije. Istraživanje je pokazalo kako roditelji razgovaraju sa svojom djecom o medijskom sadržaju, njihovo pojavljivanje na društvenim mrežama je ponajviše na Instagramu, Facebooku i pregledavajući sadržaj na You Tubu. Tehnologija olakšava komunikaciju s daljnjom obitelji i starijim osobama, a roditeljima s djecom. U svakom trenutku se može saznati gdje je osoba. Sugovornici pokazuju složnost u mišljenju kako tehnologija ima prevelik utjecaj na odrastanje djece. Djeca su prestala normalno komunicirati kao prije, dosta vremena provode pod utjecajem tehnologije. Svi sugovornici u prosjeku provode svoje slobodno vrijeme na tehnologiju u rasponu od 2 do 4 sata, jako malo vremena provode bez tehnologije, posebice oni mlađi, stariji sugovornici više vremena provode bez tehnologije. Komunikacija između roditelja i djece se slabo ostvaruje zbog obe strane, kako i djeca tako su i roditelji pod utjecajem tehnologije i njene upotrebe. Istraživanje je pokazalo kako su mladi korištenjem tehnologije otuđeni od ostalih, kako u društvu tako i u samoj obitelji. Kroz odgovore sudionika pokazalo se kako roditelji nisu u dovoljnoj mjeri svjesni svoje upotrebe tehnologije i njenog utjecaja na slabljenje komunikacije s djecom.

Kao glavni nedostatak ovog istraživanja može se prikazati to da bi bilo dobro uključiti još roditelja i djece u samo istraživanje. Djeca bi kao tehnološki urođenici dali svoje mišljenje o utjecaju tehnologije na komunikaciju i obiteljski život. U budućnosti se očekuje kako će se sama tehnologija razvijati u još ubrzanijem smjeru, mlađe generacije koje odrastaju trenutno u razvijenom dobu biti će pravi eksperti, potrebno je samo poboljšati i produbiti komunikaciju između roditelja i djece i općenitu ljudsku komunikaciju i djelovanje.

8. Literatura

- Batarelo Kokić, I., (2009), Djeca, mediji i računalna tehnologija, *Zrno*, 85-86 (ožujak-lipanj), str. 111-112
- Berk, L. (2015), Dječja razvojna psihologija, prijevod 8 izd., Zagreb, Naklada Slap
- Burić, J. (2010) „Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija. *Etika i tržišne manipulacije* potrebama mladih“, *Filozofska istraživanja* 30(4): 629-634
- Damić, M. (2019). Utjecaj moderne tehnologije na obitelj. Sveučilište u Puli. Završni rad
- Denscombe, M. (2003), *The Good Research Guide (for small-scale social research projects)*. Maidenhead Open University Press.
- Farmer, S. M. and Tierney P. (2002) Creative Self-Efficacy: Its Potential Antecedents and Relationship to Creative Performance. *The Academy of Management Journal* Vol. 45, No. 6 (Dec., 2002),
- Golubović, Z.,(1981), *Porodica kao ljudska zajednica*, Zagreb, Biblioteka
- Hughes, Robert i Jason Hans - Computers, the Internet, and Families A Review of the Role New Technology Plays in Family Life. *Journal of Family Issues* 22(6):776-790
- Ilišin, V. , Marinović Bobinac, A. Radin, F. (2001) Djeca i mediji : uloga medija u svakodnevnom životu djece, *Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži*, Zagreb
- Janković, J.(2004), *Pristupanje obitelji*, Aliena, Zagreb
- Jokić, E. (2017). Mediji i obitelj- Prednosti i izazovi medija za obiteljsku komunikaciju. Sveučilište u Zagrebu. Diplomski rad
- Jurčić, Danijela (2017) TEORIJSKE POSTAVKE O MEDIJIMA – DEFINICIJE, FUNKCIJE I UTJECAJ. *Mostariensia : časopis za društvene i humanističke znanosti*, Vol. 21 No. 1, 2017.
- Laniando, N., Pietra, G.,(2004), *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija*, Rijeka, studio Tim,
- Mataušić, J. M. (2002) «Utjecaj masmedija na obitelj», *Riječki teološki časopis*, sv. 10, (19), str. 542-555.
- Miliša, Z. , Tolić, M. , Vertovšek, N. (2009) *Mediji i mladi: prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji*, Zagreb, Sveučilišna knjižara.
- Peruško Zrinjka (2011), *Uvod u medije: Što su mediji*, Zagreb, Naklada Jesnski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo Zagreb
- Rideout, V., Foehr, U., & Roberts, D. (2010). Generation M2: Media in the lives of 8 to 18-year-olds. *Kaiser Family Foundation Study*

Sigman, A. (2010). Remotely controlled : how television is damaging our lives - and what we can do about it.

Tatković, Nevenka; Diković, Marina; Tatković, Sanja (2016). Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,

Taylor, J. (2013) «Is Technology Creating a Family Divide?», <https://www.psychologytoday.com/blog/the-power-prime/201303/is-technology-creating-family-divide>

Trstenjak, T. (2006), Masovni mediji-poticaj ili smetnja obiteljskom dijalogu, *Obnovljeni život*, vol. 61, br. 4, str. 479-454